

AGIT = ACTIVATION of YOUNG GENERATION in the
TIMES of CLIMATE POLICY BACKLASH in CENTRAL EUROPE

Klimatická žaloba ČR / Klimarádi

Metodika právních dílen

Právní dílny jsou realizovány na území České republiky v rámci projektu AGIT. Jedná se o sérii tréninků a workshopů pro zástupkyně různorodých neziskových organizací. Jejich cílem je představit účastnicím dílen právní nástroje, které jim pomůžou při působení na odpovědné orgány, aby tyto podnikaly rozhodnější a přímější kroky k ochraně klimatu. Dalším cílem je podporovat aktivní účast občanek a jejich sdružení na občanském a politickém životě a v základních demokratických procesech.

Úvod do metodiky

Vítejte v metodice *právních dílen*, tedy výukových vzdělávacích seminářů realizovaných v rámci projektu AGIT - Klimarádi, pod záštitou spolku Klimatická žaloba ČR, z.s. v letech 2023 a 2024.

Metodika slouží jako základní průvodce pro úspěšnou a inspirativní realizaci workshopů zaměřených na představení a praktické vyzkoušení právních nástrojů, které rozšiřují možnosti a ukazují další formy ochrany klimatu.

Metodika je koncipována s ohledem na cílovou skupinu právních dílen, tedy na neziskové organizace, jež aktivně přispívají k prosazování rozhodných kroků v kontextu klimatické krize a vytvářejí alternativní struktury vedoucí k novým vizím budoucnosti stojící na principech udržitelnosti, participativním pojetím demokracie a solidarity.

Metodika je sepsána v generickém femininu. Všude tam, kde je na stránkách metodiky použito generické femininum (účastnice, lektorka, občanka apod.), rozumí se tím také osoby s dalšími genderovými identitami.

K hlavním cílům právních dílen. Co tedy jsou právní dílny?

Záměrem výukových seminářů, je poskytnout účastnicím platformu pro prozkoumávání právních nástrojů spojených s ochranou klimatu a pro rozvoj dovedností, které jim umožní aktivně se podílet na demokratickém a občanském životě.

Právní nástroje jsou představeny v široké škále od sepisu petice, přes ohlašování shromáždění až po využívání taktik nenásilných přímých akcí. Semináře jsou vytvořeny jako interaktivní prostor, kde mají účastnice možnost sdílet vlastní znalosti, diskutovat o různých aspektech představených nástrojů a společně hledat inspiraci pro účinné občanské angažmá v různých sociálních otázkách. Právě pro aspekt prozkoumávání a vyzkoušení jednotlivých nástrojů jsme tyto semináře nazvaly právní dílny a s tímto termínem v metodice následně pracujeme jako se synonymem pro slova seminář či workshop.

Je důležité zdůraznit, že cílem právních dílen není naučit účastnice lépe „lobbovat“ u odpovědných orgánů. Namísto toho se soustředíme na

podporu hledání nových a méně využívaných způsobů, jak ovlivnit procesy spojené s ochranou klimatu a jak účastnice upevnit v nejistotách ohledně právních otázek. Naším záměrem je posílit schopnost nalézat inovativní a kreativní způsob, jak podnítit odpovědné orgány k ambicióznějším klimatickým opatřením. Semináře podporují aktivní zapojení do veřejného života s cílem vytvářet nové mechanismy nahrazující ty nefunkční a nespravedlivé.

Struktura metodiky

Metodika je rozdělena do několika klíčových částí, které v souladu s časovým harmonogramem sledují a popisují průběh samotných právních dílen. Jednotlivé kapitoly metodiky reflektují organizaci, obsah a realizaci všech částí workshopu.

Vytváření metodiky pro realizaci právních dílen:

Při vypracovávání metodiky právních dílen jsme se držely několika principů a zásad, které jsou pro nás při realizaci samotných dílen klíčové. Tyto zásady vycházejí především z praxe již proběhlých workshopů zaměřených na posílení právního vědomí veřejnosti. Důraz je kladen na interaktivní metody výuky, skupinovou diskuzi, praktická cvičení a reálné příklady, se kterými účastnice pracují. Dlouhodobě tak vytváříme a renovujeme živý, zábavný a edukativní formát, který posiluje kompetence účastnic a dodává jim odvalu a právní základy pro další kroky ve své občanské angažovanosti. Formát zároveň reaguje na nové poznatky jak v oblasti právní a klimatické, tak rovněž v oblasti vzdělávání.

Naším cílem je, aby právní dílny pokračovaly jako edukativní nástroj i po ukončení realizace projektu a dále se vyvíjely. S tou myšlenkou se tak snažíme zapojovat do realizací dílen další osoby a sledovat aktuální trendy ve jmenovaných oblastech. Zároveň nevnímáme veškeré představené zásady jako neměnné struktury tvořící nehybný rámec, ale naopak je chceme podrobovat kritickému testu, zda v průběhu času stále plní svůj účel. Metodika je tedy živým dokumentem, který se v průběhu projektu i po jeho realizaci neustále měnil a pro jeho další funkčnost jej nutně čekají i další změny.

Důležité zásady:

Na následujících řádcích popisujeme sedm zásad, které tvoří pilíře právních dílen, řídily jsme se jimi při vytváření workshopů a zároveň pomáhají lektorkám při samotné realizaci.

1) Dílny jsou interaktivní, vytváří prostor pro dialog. Lektorky redukují frontální části na nezbytné minimum a osvěžují dílny dalšími prvky.

Snažíme se vytvářet prostor, ve kterém se všechny osoby cítí po celou dobu průběhu natolik bezpečně, aby se zapojovaly dle svých potřeb. Vzhledem k tomu, že jedním z cílů celé aktivity je povzbudit aktivní snahy občanek, nechceme účastnice tréninků postavit do pasivní role, ve které pouze přebírají informace. Jednak považujeme způsob frontální výuky pro realizaci právních dílen za nevhodný a jednak chceme vytvářet prostor, ve kterém všechny zúčastněné sdílejí své zkušenosti, nebojí se předávat znalosti a mají vždy možnost doptávat se na pro ně stěžejní otázky.

2) Dochází k předání jasných a srozumitelných informací od profesionálek.

Lektorky workshopů mají právní vzdělání, případně jsou v pokročilém stádiu jeho získání. Předávají tak účastnicím srozumitelné a ověřené informace, které vycházejí z jejich znalostí a zkušeností. Je pro nás zásadní, aby všechny osoby odcházely z právních dílen s jasnými informacemi. Výsledkem by neměla být nejistota či demotivující pocit, že právo je příliš komplikovaný systém, v němž se bez vzdělání nelze orientovat. Během workshopů lektorky hlídají, aby měly zúčastněné dostatek prostoru ke kladení otázek, ale zároveň aby po každé části došlo k opakování a zdůraznění klíčových informací. Cílem je, aby z workshopů odcházely účastnice s vědomím, že se naučily zcela konkrétní novou schopnost, případně dostaly do rukou nový právní nástroj, jež budou umět dál samostatně používat. Z těchto důvodů například v závěrečném kolečku žádáme účastnice, aby sdělily alespoň jednu zajímavou a novou informaci, kterou si z dílny odnášejí. Tímto způsobem zásadní informace z dílen společně znovu pojmenujeme a vyslovíme.

Workshop je vždy veden minimálně dvěma lektorkami současně, případně s výpomocí další osoby. I tímto způsobem se snažíme narušit standardní edukativní formu, kdy jedna osoba předává frontálně a monotónně veškeré informace. Dvojice se hlídá tak, aby společně dodržovala časovou dotaci jednotlivých částí. Lektorky vzájemně ověřují srozumitelnost sdělení a odpovědí na otázky účastnic a kontrolují, zda se samotný výklad netočí v přílišných detailech. Pro účastnice jde o zajímavější formu předání informací. Lektorky nesedí v průběhu dílny vedle sebe proti účastnicím, nýbrž si různě přesedávají mezi skupinami, čímž také podporují všechny zúčastněné k většímu zapojení.

3) Účastnice nejsou v průběhu dílny přehlceny množstvím předávaných informací.

Vnímáme specifika právního oboru, který nabízí množství zajímavých a často ihned využitelných znalostí. Zároveň jde o obsahově náročnou oblast, kdy je možné téměř ke každé předávané informaci dohledat několik výjimek. Získané informace lze povětšinou podepřít praktickými případy a judikaturou, současně je možné společně imaginovat nad tím, jak by se odpovědi na předkládané ukázkové situace proměňovaly, pokud bychom měnily uvažovaný skutkový stav (například pracujeme se situací, kdy aktivistka během shromáždění používá ke svému sdělení do veřejného prostoru banner, křídly, křídový sprej, či nesmazatelný sprej). Do doby, po kterou právní dílna běží, tak lze vložit značné množství informací a podnětů k zamyšlení.

Aušak přehlcení účastnic, k němuž dle zkušeností může dojít velmi snadno, by bylo zcela v rozporu s cíli samotného projektu. Lektorky tak mají dopředu načrtnutou hranici, která určuje, do jakých detailů se budou při výkladu pouštět a kam až nechají diskuze zavést. Na základě této hranice pak facilitují a šetrně zasahují do dialogů tak, aby jednotlivé účastnice nepadaly do příliš velkých detailů a netopily se v přešršli informací.

4) Účastnice odchází s novými znalostmi a jsou motivovány k dalším činnostem či mají chuť dozvědět se více o probíraných tématech.

Všechny předchozí zásady napomáhají tomu, aby účastnice odcházely z workshopu s alespoň jednou novou konkrétní informací a zájmem o rozšíření svých schopností a znalostí. Využívané formy dialogu a sdílecích koleček podporují vytváření prostoru, ve kterém spolu všechny zúčastněné hovoří a nebojí se sdělovat svoje zkušenosti, úspěchy a neúspěchy ze svých forem zapojení se do veřejného dění a z aktivistického prostředí. Takovým způsobem pak účastnice vidí, jak ostatní přítomné napřímo využívají právní nástroje a jsou více motivovány je v praxi vyzkoušet také. Probírané příklady rovněž vychází ze skutečných situací a z reálií českého prostředí. Tedy i skrz ně má každá účastnice možnost se mozaikovitě dozvědět o některých proběhlých událostech a jejich právních následcích. Zároveň může být motivována si o nich následně dohledat více,

případně je využít jako inspiraci (nebo naopak negativní příklad) pro vlastní jednání směřující k tlaku na odpovědné orgány.

5) Účastnice mají prostor na otázky a mohou tvarovat obsah dílny dle své potřeby.

Realizované právní dílny mají vždy jednotnou základní kostru a sledují stejné cíle, avšak obsahem se mohou do značné míry odlišovat. Jsme si vědomy toho, že každá z oslovených neziskových organizací i každá z účastnic má specifické preference a rozdílnou úroveň zkušeností. I z toho důvodu jsme na počátku projektu rozeslaly spřízněným organizacím a osobám z cílové skupiny dotazník, ve kterém téměř sto osob vyplnilo své preference k nabízeným tématům. Na základě těchto výsledků a předchozích zkušeností byl vytvořen obsah a formát právních dílen. Ten je detailněji popsán níže. Každá dílna se skládá z úvodní společné části a následně z praktické části, která je variována podle potřeb konkrétní organizace. Tento postup doporučujeme i dalším osobám, které by na realizaci dílen chtěly navázat, neboť výsledná platforma, nad kterou se lektorky a účastnice setkají, pak snáze odpovídá vzájemným očekáváním.

Možnost směřovat dílnu dle potřeb účastnic je podpořena i formou pokládaných otázek. Před jednotlivé skupinky jsou předkládány konkrétní situace z prostředí protestů, demonstrací, tzv. přímých akcí, ale i z běžnějších situací, ze státních úřadů či z kontaktu s policií. Účastnice pak samy využívají prostor, aby sdělovaly své zkušenosti. Tento přístup je lektorkami aktivně podporován, neboť díky němu je možné si z dílen odnést praktické a okamžitě využitelné informace. Zároveň však platí, že lektorky hlídají celkový formát akce tak, aby se účastnice neztrácely v detailech konkrétních případů a připravovaly se tím o čas na jiná témata či aby si aktivnější osoby nebraly veškerý prostor pro sebe.

6) Dílna probíhá v přátelském a neformálním prostředí.

Každá z organizací a skupin, která absolvuje workshop, na něj přichází se svou vlastní unitvní dynamikou, pro každou z účastnic je zároveň práce ve skupině a vyjadřování svých názorů před kolektivem různě obtížnou disciplínou. Lektorky si dynamiky aktivně všímají a během workshopu používají metody, které napomáhají vytvářet bezpečné

prostředí. Jednotlivé aktivity jako například zdvihání rukou, využívání nefrontálního stylu předávání informací, měnění pozic v rámci workshopu nebo práce v menších skupinách postupně a pozvolna podporují tvorbu bezpečného prostoru pro vyjádření pocitů a názorů. Samozřejmostí pak je, že žádná z účastnic není do interakcí a odpovědí jakkoliv nucena. Lektorky rovněž sledují, jak často kdo ze skupiny hovoří, aby rozložily prostor pro všechny co nejvíce rovnoměrně.

Právo je často zahaleno hávem přílišné formálnosti, což vytváří bariéru a odstup pro osoby, které nedisponují právním vzděláním. Workshop má sloužit k povzbuzení veřejnosti při využívání právních nástrojů, proto pro ně nesmí být právo odcizeným, příliš komplikovaným a formálním jazykem elit. Lektorky vystupují v pozici profesionálek v právní oblasti a zároveň jednájí směrem ke kolektivu přátelsky a neformálně.

7) Lektorky mají rozdělen obsahový harmonogram dílny mezi sebou a ví, která z nich uvádí a je garantkou jednotlivých částí dílny a která sleduje jejich časovou dotaci.

Každá část dílny má svou garantku. Úkolem této osoby je hlídat strukturu dané části, předat potřebné informace a zvážit, jak velké množství informací se předává, aby byl dodržen časový harmonogram pro danou část. Garantka zajišťuje, že jsou zdůrazněny nejzásadnější informace z konkrétní oblasti. Zároveň se při přípravě semináře věnuje právě těm oblastem, v nichž je v pozici garantky. Role garantky se mezi lektorkami v průběhu workshopu střídá. Lektorka, která v probíhající části dílny není v pozici garantky, se může soustředit pouze na práci se skupinou, na její dynamiku a zároveň hlídá časovou dotaci, kterou komunikuje s garantkou, čímž vytváří prostor, v němž se garantka pohybuje.

Praktické informace k právní dílně:

Doba trvání určená pro realizaci právní dílny je 3 hodiny, přičemž časová dotace jednotlivých aktivit je detailně popsána níže.

Dílnu vedou dvě lektorky s právním vzděláním a formát dílny je koncipován pro 8-24 účastnic.

Po ukončení samotné dílny účastnice vyplňují projektový dotazník.

Při začátku a závěru dílny sedí účastnice spolu s lektorkami v kolečku. V průběhu dílny má rozestavení různý formát a mění se. Je tedy třeba dostatečně velkých prostor, ve kterých je možné se přesouvat a měnit rozestavení. Ideální variantou je mít na realizaci dílny vyhrazené dvě oddělené místnosti, avšak dílnu lze realizovat i v samostatné místnosti.

Workshopy jsou koncipovány tak, aby primárně nevytvářely příliš velké vstupní bariéry pro kolektivy, které nedisponují prostory s interaktivní tabulí, projektorem a jinou technologií. Při realizaci dílen je tak valná většina informací předávána ústně a na vytištěných materiálech, zásadní informace a časový harmonogram je pak zdůrazněn například vyobrazením na flipchartech, či dle možností přihlášených kolektivů.

Struktura dílny:

Právní dílna má vždy jednotný formát, avšak její obsah se mění, a to především v závislosti na výběru skupiny, pro kterou je dílna připravována.

Dílna se skládá ze čtyř částí:

- 1) Představení a rozehrání
- 2) Uvedení do kontextu
- 3) Praktická část
- 4) Shrnutí a závěr,

přičemž nosná a zároveň časově nejobsáhlejší je třetí část, tedy část praktická. Úvodní a závěrečná část má při každé realizaci vždy stejný charakter, neboť vždy plní cíl přivítat účastnice, představit jim časový harmonogram a vysvětlit jim průběh dílny, respektive se s nimi rozloučit a shrnout získané poznatky. Prostřední dvě části jsou naopak proměnlivé a lektorky již před realizací nabízejí účastnicím jejich různé variace.

K jednotlivým částem dílny:

1) Představení a rozebrání [časová dotace: 20 minut]

Časová dotace jednotlivých částí je uváděna jako doporučená a je možné si ji upravovat dle potřeb, celková doba právní dílny by ale neměla překročit 3 hodiny včetně vložených přestávek.

Účastnice sedí v kolečku spolu s lektorkami, které otevírají dílnu úvodním slovem.

PŘEDSTAVENÍ

Lektorky představí samy sebe i projekt, v rámci kterého dochází k realizaci právních dílen, zároveň uvedou časový rámec a strukturu celého setkání.

SDÍLEČÍ KOLEČKO

Lektorky předají slovo do kruhu tak, aby došlo k seznámení celé skupiny. Vyzvou účastnice k tomu, aby představily, jaké používají jméno a zájmeno, jakou mají pozici v přihlášeném kolektivu, či zda jsou zapojeny i v jiných kolektivech a jaká byla jejich motivace pro přihlášení na akci. Účastnice jednotlivě odpovídají a předávají si v kolečku slovo. *Cílem není jen seznámení účastnic, ale rovněž to, aby došlo k pomalému rozmluvení všech v místnosti a účastnice byly v dalším průběhu podpořeny vstupovat se svými podněty do diskuze.*

Může se stát, že některá z účastnic má právní vzdělání a v problematice se velmi dobře orientuje. Lektorky pak s touto účastnicí pracují individuálně, proberou s ní hloubku jejích znalostí a případně jí nabídnou podpůrnou roli ve skupině, která ostatní formou diskuze vede ke správným řešením. Tímto se lektorky snaží zamezit tomu, aby zkušenější osoby automaticky odpovídaly na pokládané otázky a plnily zadané úkoly, aniž by ostatní dostaly prostor se nad tématem zamyslet a hledat vlastní cesty k odpovědím.

ROZPOHYBOVÁNÍ

Lektorky následně poděkují za představení a zeptají se skupiny na několik otázek, přičemž skupina jim odpovídá pouze zvednutím ruky. Lektorky vysvětlí, že cílem aktivity je lepší seznámení se se zkušenostmi účastnic. *Tímto způsobem si lektorky od počátku mapují zkušenosti jednotlivých účastnic, aby věděly, pro které účastnice budou získané vědomosti úplně nové a pro které je naopak užitečné jít více do hloubky.*

Zároveň dojde k fyzickému rozhýbání skupiny před samotným probráním obsahu.

Lektorky nejprve poprosí všechny, aby zvedly ruce. Následně položí kolektivitu jednotlivé otázky. Ty osoby, které by odpověděly kladně, nechávají ruku nahoře, pokud by byla jejich odpověď negativní, dají ruku dolů.

první sada věnovaná papírové aktivistce:

- Podepsala jsi už někdy petici?
- Organizovala jsi už někdy petici?

druhá sada věnovaná shromáždění

- Účastnila jsi se již někdy demonstrace?
- Podílela jsi se někdy na organizování demonstrace?
- Byla jsi někdy formálně ohlašovatelkou demonstrace?

třetí sada věnovaná přímé akci

- Byla jsi někdy v tzv. přímé akci?
- Komunikovala jsi někdy v důsledku přímé akce s policií?
- Byla jsi někdy zajištěná na policejní stanici v důsledku přímé akce?

Lektorky položí kolektivitu postupně všechny otázky a následně představí, který z formátů právní dílny skupina společně vybrala.

Po tomto úvodním rozhýbání lektorky sdělí skupině, že nejprve krátce pohovoří o tématech, které se věnují klimatickým předpisům jako takovým a zmíní v jejich kontextu i význam klimatické žaloby. Tím nastíní pro všechny zúčastněné kontext, v němž se následně budou pohybovat při praktické části. Lektorky zároveň zdůrazní, že všechny části workshopu jsou dobrovolné, účastnice se nemusí žádné z aktivit povinně účastni a zároveň budou lektorky rády, pokud jim účastnice sdělí, když se budou cítit přehlcené informacemi. Kdykoliv je možné do programu vsunout delší pauzu na odpočinek, provětrání a rozpohybování se.

2) Uvedení do klimatického kontextu [časová dotace: 20 minut]

KLIMA POLITIKA A PŘEDPISY EU / ČR

Tato část je obsažena v právních workshopech vždy, bez ohledu na to, jaké bloky si účastnice vybraly k probrání.

Lektorky v krátkosti uvedou účastnice do právního systému České republiky a představí, jakou roli a postavení v něm hrají předpisy týkající se životního prostředí a klimatu, a to jak na úrovni národní, tak na úrovni mezinárodní a úrovni EU. Konkrétně se pak lektorky věnují například Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu (1992), Pařížské dohodě (2015), European Green Deal (2020) a významu těchto právních dokumentů.

Smyslem dané aktivity je kromě samotného pochopení rámce, v němž se odpovědné orgány při ochraně klimatu pohybují, upevnit znalosti o mezinárodních dokumentech, které jsou často předmětem debat v kontextu ochrany klimatu, avšak málokdy bývá správně interpretován jejich význam. Zároveň je cílem dané aktivity vzbudit v publiku otázky ohledně toho, nakolik jsou jednotlivé závazky (vnitrostátní i mezinárodní) dodržovány.

Uvedení do klimatického kontextu je částí workshopu, kdy se účastnice často dozví značné množství nových informací z obsahově náročné oblasti. Zároveň je hlavní náplní workshopu praktická část a odzkoušení konkrétních právních nástrojů. Vzhledem k tomu lektorky u jednotlivých právních dokumentů pouze zdůrazní jejich význam a vzájemnou provázanost. Lektorky se také nejprve ptají účastnic, jaké mezinárodní závazky vztahující se k ochraně klimatu znají a jaký je jejich význam. Lektorky se vyvarovávají několikaminutovým monologům o historii právní ochrany klimatu a snaží se aktivně účastnice zapojovat. Jednotlivé mezinárodní závazky a jmenované právní dokumenty jsou lektorkami připraveny na barevných kartách, které kolují v kolečku mezi účastnicemi. Účastnice si na základě pokynů lektorek stoupnou a vytvoří časovou osu podle toho, kdy byly jednotlivé právní dokumenty uzavřeny a kdy se ony samy narodily. Tedy jedna z lektorek například předá některé z účastnic kartu s Rámcovou úmluvou OSN (1992) a poprosí ostatní účastnice, zda by se postavili před, či za tuto osobu dle toho, kdy se narodily. Vytvoření časové osy rozpojuje energii v místnosti a pomáhá zvědomit si to, jak dlouho se již klimatická krize na mezinárodněprávní úrovni řeší a po jak dlouhou dobu již panuje mezinárodněprávní shoda na existenci a příčinách klimatické krize.

V této části je tedy důležité nepřehlcovat účastnice workshopu, nesklouznout k zevrubnému vysvětlování té, či oné mezinárodní smlouvy a dodržet časovou dotaci.

KLIMATICKÁ ŽALOBA A JEJÍ VÝZNAM

Cílem sekce je představit v krátkosti a stručnosti klimatickou žalobu jako nástroj, který v sobě inherentně nese mnoho právních aspektů, avšak do oblasti ochrany klimatu vstupuje dále i skrze mediální potenciál, případně skrze působení na veřejný diskurz a jiné.

Samotný projekt je organizován spolkem Klimatická žaloba ČR, z.s, který v České republice tzv. klimatickou žalobu spolu s dalšími žalobkyněmi podával, proto lektorky rovněž hovoří i o smyslu projektu v souvislosti s žalobou a zároveň uvádí aktuální stav samotného právního procesu, v němž se žalující nacházejí.

V rámci sekce se lektorky zmíní o zahraničních případech podaných klimatických žalob a skrze klimatickou žalobu uvádí jak výhody tak nevýhody tohoto způsobu obrany práv (přímý tlak, jehož výsledkem je soudní rozhodnutí, ozřejmění některých mezinárodních závazků v českém kontextu, zdlouhavost procesu, nejistý výsledek, proces, který obnažuje nedostatky právního systému z pohledu dynamiky a urgentnosti klimatické změny).

Při přechodu do třetí části workshopu pak lektorky vysvětlí, že klimatická žaloba je jedním z možných právních nástrojů ochrany klimatu a že v praktické části si společně účastnice s lektorkami projdou další možné nástroje a strategie. Ty mohou sloužit při tlaku na odpovědné orgány a zároveň je může přihlášený kolektiv a jeho členky využívat na běžné bázi, neboť s sebou jejich používání přináší méně bariér.

3) Praktická část [časová dotace: 130 minut]

Lektorky mají připraveny 3 různé právní bloky, které dopředu nabízejí cílové skupině.

Blok 1: Papírová aktivistka

Blok 2: Aktivistka v ulicích

Blok 3: Nebojácná aktivistka

Součástí každé právní dílny je (v její praktické části) probrat detailně dva z uvedených bloků, přičemž o tom, které bloky budou probrány, rozhodují na základě svých preferencí samy účastnice ještě před samotným realizováním dílny. Lektorky konkrétně nabízejí možnost věnovat se Bloku 1 a 2 ve formátu tzv. mírnějších forem veřejného zapojení, nebo možnost věnovat se Bloku 2 a 3 ve formátu tzv. radikálnějšího aktivismu.

Z důvodu návaznosti a propojenosti jednotlivých bloků a současně s ohledem na cíle celého projektu je Blok 2, který se věnuje především shromáždění a kontaktu s policií, vždy obsahem právní dílny. Kombinovat společně Blok 1 a 3 nedoporučujeme, neboť první dva bloky na sebe obsahově navazují a stejně tak navazuje třetí blok na závěry probírané v rámci bloku druhého.

V následujících řádcích představujeme náplň jednotlivých bloků a uvádíme, co přináší účastnicím výběr formátu mírnějších forem veřejného zapojení, respektive radikálnější aktivismus. Následně se věnujeme, jak konkrétně a v jaké formě jsou jednotlivé bloky probírány.

Popis jednotlivých bloků:

Blok 1: Papírová aktivistka je zaměřen na standardní, unifikované a formálnější právní nástroje občanské angažovanosti. Lektorky se spolu s účastnicemi v daném bloku věnují například peticím, žádostem o poskytnutí informací, zakládání spolků, podávání žalob a stížností, případně podmínkám k vyhlášení referenda. Blok má sloužit například pokud si účastnice nejsou jisté v oblasti organizování se, pomáhá zorientovat se v platnosti a závaznosti petic, se kterými se účastnice setkávají, či je samy sestavují a naučí je, jak si vyžádat informace, které mohou být důležité pro jejich kampaně.

praktická dovednost:

Krom specifické sady otázek designované k danému bloku je součástí rovněž nácvik praktické dovednosti. Praktickou dovedností vztahující se k prvnímu bloku je například sepsání vlastní žádosti o poskytnutí informace.

Konkrétní otázky k jednotlivým blokům a příklady zkoušených praktických dovedností naleznete v Příloze metodiky.

Blok 2: Aktivistka v ulicích se věnuje především účasti na ohlášených shromážděních, jejich samotnému ohlašování, základnímu kontaktu s policií či s pracovníci bezpečnostních agentur. Blok má sloužit především k porozumění zákonu o právu shromažďovacím, vysvětlit jednotlivé nuance a odstranit obavy, které mohou účastnice mít při rozhodování, zda se chtějí při pořádání demonstrací ujmout organizačních rolí, či role svolavatelky shromáždění. V rámci bloku jsou představeny základní pravomoce a povinnosti policie tak, aby se aktivistky při kontaktu s policií cítily jistěji, znaly svá základní práva a povinnosti ve vztahu k ní a věděly, jaké jsou limity konání policie a kdy jsou tyto limity překračovány.

praktická dovednost:

Krom specifické sady otázek designované k danému bloku je součástí rovněž nácvik praktické dovednosti. V tomto bloku jde například o samotné ohlášení shromáždění, kdy si účastnice vyzkouší vyplnit ohlašovací formulář a vypsát jeho jednotlivé body. Zároveň je s nimi prakticky probráno, o jaké další záležitosti by se dále v roli ohlašovatelky měly postarat.

Poslední Blok 3: Nebojácna aktivistka je pak zaměřen na tzv.

NVDA, tedy nenásilné přímé akce (anglicky non-violent direct action), na jejich rizika a následky. Sada otázek vychází z akcí proběhlých na území České republiky. Tyto události jsou různě variovány tak, aby účastnice dostaly co nejkomplexnější vhled do právních aspektů přímých akcí. V rámci probrání důsledků přímé akce jsou pak otázky směřovány také k případnému pobytu na policejních služebnách a na přestupkové řízení.

praktická dovednost:

Krom specifické sady otázek designované k danému bloku je součástí rovněž nácvik praktické dovednosti. Účastnice obdrží stručný popis přímé akce občanské neposlušnosti, na kterou se mají připravit z hlediska možných právních rizik. Měly by tedy promyslet, jaké kroky je potřeba udělat před akcí (oslovit právníčku, nechat si zpracovat rešerši, zajistit akční konsenzus zúčastněných, dohodnout právníčku na telefonu či osobně během akce), na co myslet během akce (dodržovat akční konsenzus, předat kontakt na právní podporu) a na co po jak dlouhou dobu dávat pozor po akci (kontrolovat poštu nebo datovou schránku, instruovat rodiče v trvalém bydlišti, rychle reagovat na příchozí úřední poštu).

Varianta “Běžné formy veřejného zapojení” a varianta “Radikální aktivismus”

Jak již bylo uvedeno výše, lektorky jsou v komunikaci se skupinou již před samotným uskutečněním právní dílny, aby společně domluvily termín a místo realizace. V úvodním emailu tak koordinátorka popíše skupině jednotlivé bloky a vyzve osobu, která právní dílnu poptává, aby po konzultaci se skupinou vybrala nejlépe vyhovující variantu. Účastnice si tak již před samotnou právní dílnou vyberou jednu ze dvou variant praktické části workshopu.

Tímto způsobem mohou lektorky od začátku tvarovat obsah dílny tak, aby co nejlépe vyhovoval cílové skupině.

Na základě předchozích zkušeností došly lektorky k závěru, že věnovat se všem třem blokům během jednoho sezení je extrémně časově náročné a dochází k přehlcení účastnic informacemi. Redukcí dílny na dva bloky se zároveň minimalizuje riziko toho, že část účastnic vůbec nemá zájem o jedno z témat a musí jej pak během dílny „přetrpět“.

K průběhu praktické části:

Lektorky nejprve sdělí skupině, jaký formát praktické části byl vybrán, aby nedošlo k nedorozumění, jednotlivé bloky lehce nastíní a představí formát workshopu. Současně pozvou účastnice na další realizované právní dílny, kdy byla vybrána druhá z možných variant.

Účastnice právní dílny pracují v této části v menších samostatných skupinách, přičemž některé skupiny se zaměřují na jeden z předvybraných bloků a další skupiny se věnují druhému bloku. Odpovědi na jednotlivé otázky se však následně dozví opět všichni pohromadě v jedné velké skupině.

Příklad: Pokud tedy někdo bude v malé skupince pracovat na Bloku 1: Papírová aktivistka, dozví se i odpovědi a informace týkající se Bloku 2: Aktivistka v ulicích, které vypracovávají jiné skupinky. Větší pozornost však bude tato osoba věnovat Bloku 1, neboť v malé skupince bude aktivně vypracovávat odpovědi na zadané otázky z oblasti papírové aktivistky.

Lektorky nemají za cíl tlačit jednotlivé účastnice do témat, které pro ně nejsou zajímavé, či podstatné, proto nechají účastnice vytvořit v prostoru tzv. škálu zájmu. K jedné ze stěn místnosti si stoupne lektorka, která reprezentuje první z nabízených bloků (například Papírová aktivistka), k opačné stěně si stoupne druhá lektorka reprezentující druhý blok (například Aktivistka v ulicích), účastnice se rozestoupí mezi ně podle vlastních preferencí. Lektorky následně rozdělí účastnice do jednotlivých skupin. Skupiny nemusí být stejně velké, nicméně pro lepší rozložení sil a prostoru k mluvení je dobré držet v jednotlivých skupinkách podobný počet.

Právní dílna je navržena pro minimální počet 8 lidí a maximální počet 24 lidí. V maximálním počtu je možné účastnice rozdělit ideálně na 4 skupinky po 6, avšak jak bylo uvedeno výše, průběhu nebrání, pokud budou v některé skupince například jen 3 osoby. Snahou je, aby měla každá osoba dostatek prostoru, aby mohl plynout dialog a účastnice si navzájem doplňovaly znalosti a vyvracely předkládané teze, což je ve větším počtu náročnější.

V případě minimálního počtu 8 osob, rozdělí lektorky osoby pouze do dvou skupinek. Počet skupin se odvíjí od množství účastnic, avšak v žádné skupině by neměly být méně než 3.

Nevadí, pokud se jednomu z bloků věnují 2 skupinky a druhé jen jedna. Není třeba za každou cenu rozdělovat účastnice tak, aby se přesně polovina věnovala jednomu tématu a druhá dalšímu. Cílem zůstává, aby se účastnice dozvěděly informace, o které mají zájem a které samy vyhodnotí jako užitečné.

Příklad: Pokud na právní dílnu dorazí 9 účastnic, z nichž většina bude preferovat blok Aktivistka v ulicích, mohou lektorky vytvořit jednu tříčlennou skupinku věnující se Papírové aktivistce a dvě tříčlenné skupinky věnující se Aktivistce v ulicích.

Po rozdělení do skupin je naplánována přestávka, aby se účastnice protáhly, nadýchaly se čerstvého vzduchu a lépe se jim soustředilo na další část.

Účastnicím jsou následně rozdány listy se zadáním případových úkolů, které budou v určené skupině řešit. Skupiny sedí daleko od sebe tak, aby se nerušily. Pokud to prostory umožňují, je ideální oddělit skupinky i do odlišných místností. Lektorky upozorní účastnice na to, aby nevnímaly zadané úkoly jako vědomostní soutěž, vzájemně dávaly prostor a všechny měly možnost vznášet své názory do skupiny.

Vypracování otázek je věnováno celkem 25 minut. V průběhu samostatné práce si lektorky nejprve samy zhodnotí, jak zatím workshop probíhá, jak jsou na tom časově, jak pracovat s dynamikou skupiny a následně jsou všem skupinkám k dispozici pro případné doptávání se a dovysvětlování. Lektorek je možné se ptát i přímo na právní dotazy, na navedení, avšak lektorky pouze pomáhají skupině s nalezením odpovědí, neodpovídají na otázky, které má vypracovávat skupina. Účastnice by se nikdy neměly cítit špatně, když odpověď nenajdou, či když najdou odpověď špatnou. I proto lektorky při této části obcházejí skupinky, nad tématy s nimi diskutují, neodsuzují nabízené odpovědi, ale dohlížíjí na to, aby účastnice došly k jasným závěrům a výsledkem nebylo zmatení celého kolektivu či předání nesprávných informací.

Na pracovních listech s případy je vždy více úkolů, než skupinky zodpovídají. Na základě předchozích částí a povídání si s účastnicemi označí lektorky ze seznamu úkolů ty, které by mohly být pro účastnice nejvíce relevantní (doporučujeme nevybírat více než 4 úkoly). Pokud například kolektiv opakovaně požadoval poskytnutí informací a tento nástroj běžně využívá, může pro něj být zajímavější věnovat

čas problematice petic. Během vypracovávání úkolů pak lektorky sledují, jak daleko se účastnice dostaly a pokud splní zadané úkoly rychleji, mohou jim z celkového balíku nějaký přidat.

Po ukončení časového limitu lektorky vyzvou skupinky, aby se znovu posadily do společného kruhu, kde dojde k postupnému představení odpovědí. Účastnicím jsou rozdány i listy s otázkami, které nevypracovávaly tak, aby každá z účastnic měla probíranou otázku vždy na očích a mohla se na ni lépe soustředit.

Jak bylo uvedeno výše, jedna z lektorek je při odpovídání vždy v pozici garantky, hlídá čas věnovaný dané části, snaží se korigovat, aby se účastnice s druhou lektorkou nezamotávaly do detailů a z odpovídání vždy jasně vystoupily zásadní a přesné informace. Spolu s druhou lektorkou pak vyzývají skupinku, či samotné účastnice k přečtení otázky z prvního bloku. Tím otázka znovu zazní nahlas a všichni se nad ní mohou zamyslet, zároveň tak lektorky dávají prostor všem zúčastněným a korigují, aby nehovořily jen dominantnější osoby v kolektivu.

Lektorky nechají jak odpovídající skupince tak i ostatním čas na reakce a následně sdělí, které odpovědi jsou správně, případně odpovědi korigují a doptávají se tak, aby skupinku vedly správným směrem. Lektorky se rovněž mohou doptávat i na doplňující otázky, které variují probíranou situaci.

Často se například stává, že u otázek týkajících se zakrytí obličeje na shromáždění se účastnice doptávají na možnosti nošení roušek či na performativní typy shromáždění, kde se od základu s určitou formou maskování počítá.

Po postupném probrání všech otázek z prvního bloku je v plánu vložena další přestávka pro uložení získaných informací a protažení těla, po které je stejným způsobem probrán i druhý blok.

Jakmile skupiny společně projdou všechny zadané případy, čeká je ještě vypracování dovednostního praktického cvičení. V příloze metodiky je možné najít ke každému bloku příkladné dovednostní úkoly. Tyto úkoly se zaměřují na to, aby si účastnice vyzkoušely právo používat a některé dovednosti si rovnou osahaly. Účastnice dovednostní úkol vypracovávají znovu ve stejných skupinkách, ve kterých pracovaly doposud. Doporučujeme však prohodit témata, kterým se skupinky věnovaly.

Příklad: Pokud se skupinka v části s případy věnovala Papírové aktivistce, je zajímavější zadat ji dovednostní úkol z kategorie Aktivistka v ulicích.

Po vypracování těchto úkolů jsou účastnice opět pozvány do společného kruhu a znovu dochází při stejném postupu k zhodnocení.

Uvedený postup samozřejmě není neměnný a slouží pouze jako nosná páteř pro vedení workshopu. Je možné se z něj odchylovat tak, aby stále platilo, že se účastnice srozumitelně dozví potřebné informace, lektorkami je nacítěna dynamika skupiny, žádná osoba neprotlačuje mocensky svůj názor a všechny osoby mají možnost se k tématice vyjádřit za dodržování časových limitů celého workshopu.

4) Uzavírání právní dílny [časová dotace: 10 minut]

Po ukončení praktické části sedí celá skupina v kolečku a v závěrečné aktivitě jsou účastnice vyzvány k tomu, aby sdělily jednu konkrétní a novou věc, kterou si z dílny odnáší a pokud chtějí, mohou se rovněž vyjádřit k průběhu celé dílny tak, aby měly prostor vyslovit i své bezprostřední dojmy.

Účastnicím je předána publikace Právo v akci, která shrnuje veškeré probírané znalosti a poutavou formou předává různé příklady z akcí proběhlých na území České republiky, z nichž mohou účastnice dál čerpat inspiraci.

5) Rozloučení [časová dotace: 5 minut]

Po závěrečném kolečku lektorky poděkují skupině za aktivní účasti, požádají o vyplnění projektového dotazníku zpětné vazby a nabídnou probrat případné nezodpovězené dotazy mimo formát právní dílny.

Závěrečné poznámky

Metodika, kterou držíte v ruce, byla vytvářena souběžně s realizací workshopů pro neziskové organizace v rámci projektu AGIT. Tento dokument byl opakovaně upravován a přetvářen na základě zpětné vazby účastnic projektu a v důsledku spokojenosti lektorek s novými technikami, kterými se snažily jednotlivé workshopy oživit. Při její

tvorbě jsme po celou dobu mířily k jednotnému cíli – vytvářet efektivní nástroj pro šíření právních znalostí a podporu aktivní občanské účasti nejen v oblasti ochrany klimatu. Vycházely jsme z přesvědčení, že vědomosti, sdílení znalostí a společné úsilí mohou přispět k postupné změně systému, který produkuje nerovnosti a vytváří a prohlubuje nespravedlnosti. Lepší a spravedlivější budoucnost je třeba vytvářet spravedlivou a citlivější praxí, která vnímá přání a potřeby všech. Nezaměřujeme se proto jen na samotné předání znalostí, ale i na to, jak jsou znalosti předávány, jakou atmosféru dílny přinášejí a jak jsou vyslyšeny různé hlasy.

I proto jsme některé námi zavedené postupy v průběhu realizace projektu opouštěly, či modifikovaly, samy jsme se od účastnic učily nové věci a hledaly jsme další způsoby, jak vědomosti předávat srozumitelně, vytvářet při workshopu bezpečné prostředí a dávat hlas všem. Samy jsme se opakovaně vydávaly cestami, které jsme později zhodnotily jako nefunkční, a samotná realizace projektu nám pomáhala hledat nejlepší směr. Metodika tak je důležitým pomocníkem, avšak až samotný průběh právních dílen nás učil, jak dojít k ideálním výsledkům, tedy k workshopu, ze kterého odchází účastnice motivovány k získávání nových informací a k další činnosti směřující ke spravedlivější společnosti.

Právo je komplexním systémem, který může mnoha různě uživatelsky náročnými způsoby pomáhat při vytváření spravedlivější budoucnosti. Má sloužit k ochraně slabších, vytvářet prevenci zneužívání moci, zajišťovat rovnost a podporovat hledání mírových a spravedlivých řešení sporů. Předávejme právní znalosti s těmito ideemi.

Budoucnost metodiky

Jak jsme již uváděly výše, právní dílny, které jsou podle metodik realizovány, jsou živým modelem, který se v průběhu času měnil a dále mění. Při dílnách reflektujeme aktuální dění v oblasti vzdělávání, změny v právní oblasti i trendy v aktivistických proudech. Naším cílem není, aby metodika zůstala jako neměnný milník zaseknuta na konkrétním bodě v čase. Naším přáním je, aby sloužila i po ukončení projektu jako užitečný nástroj pro projekty budoucí, pro vzdělávací semináře, které budou hledat inspiraci a cesty k živému předávání právních znalostí, a pro dodání odvahy k činům, které tvoří dostupnější a spravedlivější formy demokracie.

Jejím hlavním posláním je vybavit vás, budoucí lektorky, potřebnými nástroji pro živé a zábavné vedení výukových seminářů a tvořit flexibilní rámec, který můžete přizpůsobovat podle potřeb a kreativity ve vlastní výukové praxi.

Nevnímejte metodiku jako pevná pravidla zalitá v karbonitu. Proměňujte ji dle specifických požadavků vaší cílové skupiny a místního kontextu.

Budeme rády, když se na nás obrátíte s jakýmkoliv typem dotazů ohledně workshopů i metodiky samotné.

[https://klimaradi.klimazaloba.cz/
pravidla@klimazaloba.cz](https://klimaradi.klimazaloba.cz/pravidla@klimazaloba.cz)
edu@klimazaloba.cz

Metodiku sepsali Petr Baroch a Vincenc Bouček
Grafickou úpravu připravoval @Zamolex
Jazykovou a uživatelskou korekturu vypracovala Natálie Matějková

Vyjádřené názory a pohledy jsou pouze názory a pohledy autora, které nemusí nutně odrážet názory Evropské unie. Evropská unie ani další uvedené osoby za ně nenesou odpovědnost.

